

КАФАНОЛОШКИ АСТАЛ

Издавачи

Прометеј, Нови Сад
Универзитет у Нишу – Машински факултет

За издаваче

Зоран Колунџија
Властимир Николић

Уредник

Зоран Колунџија

Предговор

Др Иван Маркешић,
редовни професор на Хрватским студијама Свеучилишта у Загребу,
научни саветник Института друштвених знаности Иво Пилар у Загребу

Поговор

Др Ђокица Јовановић,
ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду

Рецензенти

Др Ђокица Јовановић
Др Драган Тодоровић

Припрема и штампа

Прометеј, Нови Сад

ISBN 978-86-515-0921-9 (Прометеј)
ISBN 978-86-6055-049-3 (МФН)

Тираж

500.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821.163.41-34

ЂОРЂЕВИЋ, Драгољуб Б.

Кафанолошки астал : прилози социолошкој кафанологији / Драгољуб Б. Ђорђевић. - Нови Сад : Прометеј ; Ниш : Машински факултет, 2014 (Нови Сад : Прометеј). - 192, 127 стр. : илустр. ; 20 cm.

Насл. стр. приштампаног текста: Карирани столњак : (кафанске козерије) / Димитрије Буквић. - Оба текста штампана у међусобно обрнутим смеровима. Тираж 500.

ISBN 978-86-515-0921-9 (Прометеј; "Кафанолошки астал")

ISBN 978-86-515-0921-9 (МФН; "Кафанолошки астал")

ISBN 978-86-515-0921-9 (Прометеј; "Карирани столњак")

ISBN 978-86-515-0921-9 (МФН; "Карирани столњак")

1. Буквић, Димитрије: Карирани столњак

COBISS.SR-ID 286352391

Драгољуб Б. Ђорђевић

КАФАНОЛОШКИ АСТАЛ

ПРИЛОЗИ СОЦИОЛОШКОЈ КАФАНОЛОГИЈИ

Нови Сад
Ниш
2014.

Сл. 1 – Пламене зоре

Репродукције скульптура од метала БРАНИСЛАВА ТРИФУНОВИЋА (Рођен 1956. г. у Брњцу, у учитељској породици. Основно и гимназијско образовање стекао у Лозници. Завршио Медицински факултет – потом и специјализацију из гинекологије и акушерства – на Универзитету у Београду. Живи у Лозници и ради као специјалиста гинекологије и акушерства у тамошњој Општој болници.

Истим редоследом похађао и кафанске школе, од провинцијских до веллеградских и назад.

Из хобија израђивао намештај од дрвета, а од 2008. занима се скулптуром од метала.

Излагао у Лозници, Шапцу, Београду и Зајечару.)

Слика на корици

„Кафански ансамбл“ – Словенија

(снимио на изложби Немања Чабрић)

Припремљено у оквиру пројекта *Одрживост идентитета Срба и националних мањина у њиховим историјским и југоисточним Србије* (179013), који се изводи на Универзитету у Нишу – Машински факултет, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР (Иван Маркешић)

Што је кафана и зашто толико приче о њој? 15

УВОД

На, испод, поред и околу кафанског стола – покушај
дијагнозе локалног друштва 31

Абер	39
А да ми вратимо кафану?	40
Аљоша	41
Амбијенталац	42
Анегдоте	43
Архитекта	44
Астал	45
Биговић	46
Боксер	47
Брехт	48
Вене	49
Веселници	49
Габо	49
Гарави сокак	50
Геронтолошки центар	51
Глумац	52
Граматица	52
Грејана	53
Гробље	54
Гугутан	56
Дангуба	57
Дионис	57
Докторат	58
Драги Буре	59
Другари	60
Дуња	60
Дуњевача	61

Боле	62
Ђорђевић	62
Екмек	63
Економисти	64
Естрадизација	65
Живот грчки	66
Жиле	67
„За Љиљану“	68
Засавица	68
Зглеђос	69
„?“	70
Ибарска	71
Иншалах	72
Историја	72
Јаша	74
Јеврем	76
Јужњачко	77
Катранџија	78
Кафанопазитељ	79
Кафанопазитељка	80
„Кафански лук“	80
Крв	81
Куртијаде	83
Кучићи	83
Лекари	85
Лепотица	85
Љубав	86
Љубица	87
Љубомора	87
Милена	88
Молотовљев коктел	89
Мртав капитал	90
Мрчајевци	90
Муфтија	92
„Народна драма“	93
Научница	94
Нишки лексикон	95

Њихов	96
Њихова	97
Огњеновица	97
Огњишта	98
Оговарање	100
Олуја	100
Песма	101
Пијанице	102
„Плумби“	104
Полицајчење	104
Попов	105
Попови	106
Психотерапеут	107
Раичковић	109
Ракијада	109
Регент	110
Редовна пијаница	110
Реконструкција	111
Ректор	112
„Риков кафе“	113
Свете краве	114
Северњаци	115
„Слободни ум“	116
Споменик	117
Тал	118
Тегла — вино	119
Тегла — вотка	120
Тенк	121
„Тито“	123
Торбица	123
Трезвењакиња	125
Ћерда	125
Ћеф	126
Ћулибрк	128
Универзитет	129
Утисак	130
Учешће и разлике	130

Фрајлице	130
Фудбал	131
Хероина	132
Холестерол	134
„хоМтел“	135
Христос	136
Цик зоре	137
Црни Облак	138
Црнчевић	139
Цртеж	140
Чанак	141
Челебон	141
Читач	142
Чича	142
Џојсова домовина	143
Џорџовци	144
Шваба	145
Шест банке	146
„Шест каплара“	146
Шпарање	147
ТОК КАФАНОЛОШКЕ ИСТОРИЈЕ	151
ПОГОВОР (Ђокица Јовановић)	
Кафански пенџер застакљен социолошким оканцима	155
ЛИТЕРАТУРА	161
ИМЕНСКИ РЕГИСТАР	171
О ПИСЦУ	179
Tavernological table	183
Contents	189

Дане Стојиљковић

СВЕТЛОСТ У МРАКУ САКРИВЕНА

Јаши Гробарову, песнику и бојему

Јашо,
Ко је рекао
Живели, живели...
Само да смо знали
Време би зауставили
На обзорју неба
И земље
Исписали.
Можда и нисмо
Живели
А превише смо
У инат читавом свету
Вина пили
И бесмртност попили.

Јашо,
Ко је рекао
Живели
Живели...
Мртви никада
Нећемо бити
Само ћемо дан
У ноћ претворити
И за будуће време
Светлост у мраку
Оставити.

БРАНКИЦИ: КОЈА ЗНА ЗАШТО!

*Што гуџнеш и буџнеш,
тој ће ти осџане.*

*Не замињуј кафану,
џаре не жали, душу разџали.*

Старонишлијске изреке

Сл. 2 – Лептирић (у стомаку)

Предговор

Сл. 3 – Дobre вибрације

ШТО ЈЕ КАФАНА И ЗАШТО ТОЛИКО ПРИЧЕ О ЊОЈ?

Књига *Кафаношки асџал* Драгољуба Б. Ђорђевића, познатог и признатог социолога религије, ромолога и кафанолога – не само у Србији него и изван ње – нуди радозналим уживатељима свакодневног живота обиље *непознатој* о *познатој*, а то значи нуди им као на пладњу како Ђорђевићево тако и знање других особа најразличитијих знанствених и стручних профила о непознатим чињеницама које се односе на свима нама тако познати јавни простор – на *кафану*. А, ријеч је – у томе се слажу модерни истраживачи ритма свакодневља – о веома важној вишестољетној друштвеној институцији, националној и културној, и то не само у Србији и државама у њезину окружењу него и у Европи у цјелини.

Да не буде забуне, пред нама је књига у којој Ђорђевић у лексиконскоме, односно енциклопедичком стилу азбучним редослиједом износи као *мезу на џаци* најновију истину не само о кафани као мјесту у које људи свраћају и у којем одређено вријеме (дуље или краће) бораве него и о њезиним актерима (јавним властима, струковним удружењима, власницима, конобарима и гостима), а то значи о друштвеним струјањима, о култури (пре)хране и опхођења, политичким, националним и понекад о црквеним збивањима. Заправо, пред нама је књига о јавном простору – свеједно у чијем власништву он био (државном или приватном) – без којег овоземаљски живот највећим дијелом пунољетних како обичних тако и оних „важнијих“ особа не би било могуће замислити, али и без чијег познавања није могуће добити потпунију слику ни о повијести једнога краја, али ни о повијести државаних режима који суодређују живот ове многима тако драге и важне институције.

Тако је све описано у овој књизи – а тога има јако пуно – професор Ђорђевић ставио управо на *кафански асџал*,

дакле на астал прекривен култним црвено-бијелим карира-ним столњаком, украшен дрвеним рамом с новинама и чокањчићима пуних фине ракије које је, како нетко рече, све теже наћи, „а управо су то делови иконографије који кафану чине српском традицијом“. Као врсни познаваатељ дневнога живота обичних, али и људи из високих и (нај)нижих, рубних друштвених слојева, Ђорђевић у наслову ове књиге кафански астал преиначује у кафанолошки, дакле у астал на којему ће он, али и сви други који се желе знанствено бавити феноменом кафане и живота у и око ње, пронаћи исјечке из живота свеколике непоновљиве србијанске свакодневне друштвене збиље.

А како то Ђорђевић ради?

Већ у Уводу Ђорђевић сасвим јасно каже да текстови у овој књизи представљају „критичкисоциолошко-кафанолошки коментар журналистичких написа о кафани и дешавањима око ње“ објављених у двогодишњем раздобљу, од 1. сирјечња 2012. до 31. просинца 2013. у србијанским како дневним листовима: Политици и њезиним додатцима: „Култура, уметност, наука“, „ТВ ревија“, „Магазин“, „Потрошач“, „Здравље“, „Путовања“, „Моја кућа“, потом у нишким „Народним новинама“, тако и у тједницима „Нин“ и „Недељник“ који је у међувремену почео излазити умјесто „Пресса“.

Без имало околишавања, онако поносно, како он то само зна, Ђорђевић наводи да је његова накана утемељити посебну социолошку дисциплину – **кафанологију**, чији ће предмет истраживања бити кафана и живот у њој и око ње, односно чији ће циљ бити знанственим методама истраживати друштвено значење кафане као изграниченога простора јавности, амбијента за (ис)казивање властитога, али и слушање, разумијевање, прихваћање, одбијање, те даље традирање актуалнога мишљења, а то значи да ће се будући свеучилишни колегиј под именом **кафанологија** бавити истраживањем простора који својим власником, вањским и унутарњим изгледом, садржајем понуде и начином пружања услуга, његовим послужитељима, те статусним позицијама његових посјетитеља одражава не

само социјалну структуру дотичнога друштва него и културу (јела и пића, опхођења, гласбе, игара, градње) једне локалне (националне) заједнице, али истодобно и друштвену позицију самога објекта чији рад регулира и надзире држава.

***Кафанологија као знанствена свеучилишна дисциплина.
Јел' то могуће?***

Наравно, након свих до сада објављених Ђорђевићевих текстова о друштвеном значењу кафане у србијанском друштву, сасвим логичним се чини питање: је ли коначно сазрело вријеме за утемељење нове свеучилишне социолошке дисциплине под називом **кафанологија**, знаности о друштвеном значењу и улози кафане као јавнога друштвеног простора?

Многи од вас који будете читали овај предговор и ову књигу рећићете да је то готово па немогуће. Односно, сматраћете да би то била деградација и знаности и свеучилишта. Мишљења сам, међутим, да је кафанологија не само могућа, него пријекопотребан свеучилишни колегиј, и то не само у Србији. Овај предговор треба послужити и у сврху образложења и потпоре остварењу споменуте Ђорђевићеве замисли.

Како у социологији нема друштвенога подручја које се не може или не би смјело обрађивати са социолошкога мотришта, тако ни Ђорђевићева накана и вишегодишња настојања да се то учини са знанственим истраживањем кафане као вишестолетне друштвене институције, не би требала и не би смјела бити за подсмјехивање. Јер, она нуди нови приступ једној врсти угоститељскога објекта – *кафани* – чије су физичко постојање, вањштина и интеријер, власници и особље, јела, пића и прибор, и све оно што се у њој и око ње догађало и догађа, као и сви актери који својим дјеловањем доприносе да кафана буде кафана и ништа више, у битном (су)одређивали једно вријеме, повијест једнога краја, међусобне односе људи тога краја, њихове односе с дошљацима (странцима) и дошљака (странаца) међусобно, као и односе појединца према обитељи, браку, родбини, познаницима, религији, новцу, држави, нацији, шпорту итд. Ато, даље, значи

да своје примјерено мјесто укафанологији налазе и друге посебне социолошке поддисциплине: социологија обитељи, социологија религије, социологија морала, економска социологија, социологија свакодневног живота/доколице, социологија тијела (лица и косе), социологија здравља, старења, болести и смрти, потом социологија хране, социологија коцкања итд.). Јер, кроз кафану гледамо људе и крај у којем се они налазе, али и људе који у тај јавни простор свраћају, гледамо јавност једног друштва.

Да већ споменути колегиј не носи име *Кафанологија*, него нпр. *Социологија угоститељских објеката* или пак Социологија хране и пића, он би већ био на некоме факултету прихваћен барем као изборни. Да се тако не зове, не би засигурно било потребно толико напора професора Ђорђевића и његових колега, толико њихових написаних и објављених текстова и књига, да би се надлежне свеучилишне власти у Републици Србији увјерило да колегиј именован *Кафанологија* није тек тамо нека „кафанска прича“ маторих и у кафанама остарјелих професора, или пак доконих и незапослених свеучилишних зановијетала, него колегиј који јамчи да ће се у оквирима постојеће друштвене збиље у наставном једносеместарском циклусу истраживати и социолошки минуциозно анализирати не само улога и значење кафане (као непријепорно важне друштвене институције у ранијим, али и данашњем србијанском друштву) него повијест србијанског друштва, његова култура и културни обрасци, улога јавних власти (државних, покрајинских и опћинских) у одређивању оквира дјеловања угоститељских објеката (а тиме и кафане) – раније и данас, итд. А то значи да ће се социолошки критички анализирати на који начин и како јавне власти доносе правилнике који прописују начине рада угоститељских објеката као и посљедице које сви ти прописи имају на дјеловање угоститељских објеката, па тиме и на рад кафане. А то, дакле, значи да ће се у оквиру колегија Кафанологија вршити истраживање и анализа настанка и улоге струковних угоститељских (кафанских) удружења, као што су нпр. *Удружење угоститеља Србије* или